

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้

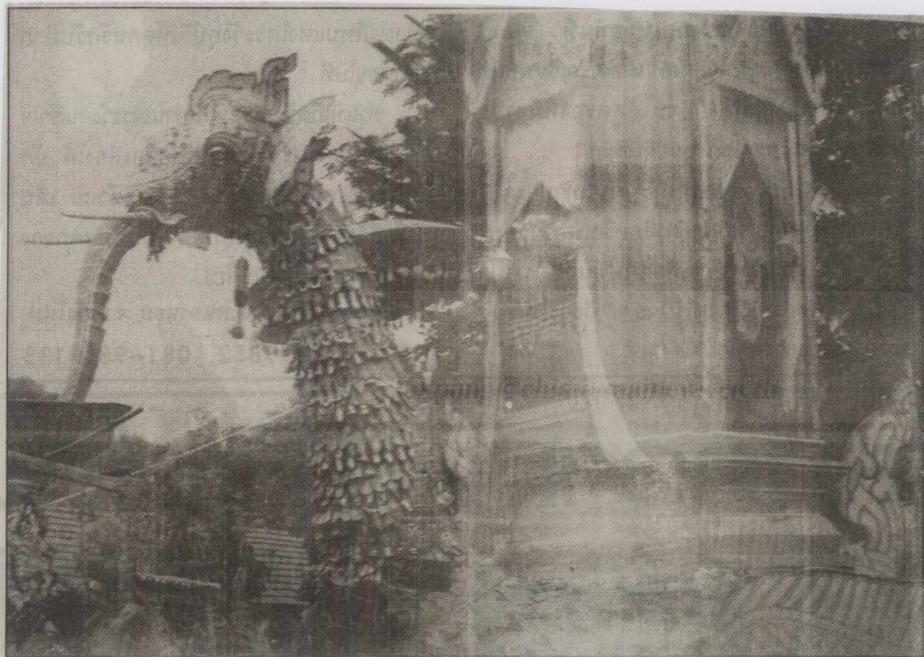
NORTH CLIPPING 2553/ 00056

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 7 มี.ค. 2552	ปีที่ 18	ฉบับที่ 6385	หน้า 5
---	-------------------------------	--------------------	------------------------	------------------

ปราสาท “นกหัสดีลิงค์”

ความเชื่อของคนล้านนาใน

พิธีศพพระเถระ

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ ๕7 ๒๕.๕. 2552	ปีที่ 18	ฉบับที่ 6385	หน้า 5
---	--------------------------------	--------------------	------------------------	------------------

วฒนธรรมของคนล้านนาเกี่ยวกับพิธีศพนั้นเป็นความเชื่อที่ฝังรากลึกในวิถีชีวิตของคนเมืองมานานนับหลายร้อยปี เมื่อมีคนตายจะต้องจัดงานศพขึ้นเพื่อเป็นการไว้อาลัยแก่คนตายอย่างสมเกียรติ พิธีศพของคนล้านนาก็มีความแตกต่างจากพิธีศพของคนในภาคอื่นคือการจัดแต่งปราสาทใส่ศพประดับประดาด้วยดอกไม้สดหรือแห้งให้แลดูสวยงาม นับว่าเพื่อเป็นการยกย่องผู้ตายให้ได้ขึ้นไปสู่สวรรค์ชั้นฟ้า

ปราสาทงานศพโดยทั่วไปจะนิยมใช้ในพิธีศพของคนในภาคเหนือเท่านั้น สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นวัฒนธรรมที่รับมาจากเมืองเชียงรุ่งแห่งสิบสองปันนา ซึ่งถือว่าเป็นต้นตระกูลเผ่าพันธุ์ไทยแต่ดั้งเดิม

ในบรรดาพิธีศพของคนล้านนาดูเหมือนว่าพิธีศพของพระเถระจะได้รับความสนใจเป็นพิเศษ นอกจากคณะศรัทธาจากบ้านเหนือบ้านใต้จะเดินทางมาร่วมงานอย่างอุ้นหนาฝาคั่งแล้ว ปราสาทใส่ศพของพระเถระชาวล้านนาก็นับว่ายิ่งใหญ่ไม่แพ้ปราสาทใส่ศพของบรรดาเจ้านายฝ่ายเหนือ ตามคติความเชื่อโบราณของล้านนา เจ้านายและพระเถระได้รับการยกย่องในสังคมว่าเป็นชนชั้นสูงและเมื่อ

รอยเรื่อง
เมืองล้านนา
ปีที่ ๑๑

สิ้นชีพไปแล้วจะไปจุติในภพที่สูงกว่า หรือเป็นเทพสถิตอยู่ในสวรรค์ชั้นต่างๆ ของเขาพระสุเมรุ อันเป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นจากความเชื่อระหว่างศาสนาพุทธและพราหมณ์ผสมกัน

ความเชื่อดังกล่าวนำไปสู่การสร้างสรรค์และจัดรูปแบบพิธีศพที่ตอกย้ำถึงแนวคิดที่จะมุ่งไปสู่สวรรค์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเมรุปราสาทอันเป็นตัวแทนของวิมานสถิตบนพระสุเมรุ ซึ่งเป็นแกนกลางของจักรวาลมียอดปลายอยู่ในชั้นดาวดึงส์ หรือการจัดพิธีทางพุทธ เช่น บังสุกุล กรวดน้ำให้แก่ผู้ตาย ซึ่งชี้ให้เห็นการสังสมกุศลสารมี อันจะนำไปสู่ภพที่ดีกว่าคือนิพพาน

ตามประเพณีที่ทำกันมาแต่โบราณ งานศพของพระสงฆ์จะมีพิธีทำบุญทำทานกันอย่างใหญ่โต มีงานมหรสพและการละเล่น เพื่อลดความวังเวงโศกเศร้า อีกทั้งยังเป็นการเสริมบรรยากาศให้เกิดมโนภาพของวิมานชั้นฟ้า

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	7 พ.ค. 2552	18	6385	5

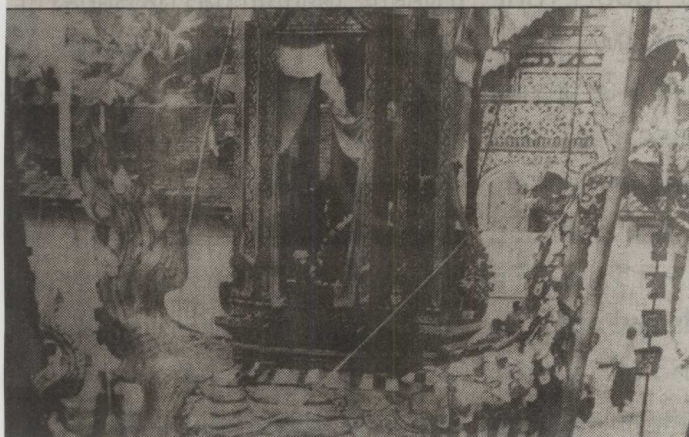
โดยเฉพาะปราสาทใส่ศพอันเป็นที่สถิตของผู้ตายบนสวรรค์นั้นก็ได้รับการตกแต่งประดับประดาอย่างสวยงามอลังการ ซึ่งทำเป็นรูปนกหัสติลิงค์ ว่ากันว่า นกหัสติลิงค์เป็นนกในวรรณคดีไทย ตัวเป็นนก หัวเป็นราชสีห์ มีวง มีงา มีพละกำลังมากเป็น 5 เท่าของช้าง เนื้อสีแดงเป็นมังสาหารและเป็นพาหนะของผู้มีบุญ ดังนั้นในพิธีงานศพของพระเถระเราจึงเห็นปราสาทบรรจุศพทำเป็นรูปนกหัสติลิงค์ ตำนานมูลศาสนา กล่าวว่า นกหัสติลิงค์จะอาศัยอยู่บนจิกผา คอย

ปรนนิบัติอนุสิษฐาธิ ครั้งหนึ่งวาสุเทพดาบส (แห่งดอยสุเทพ) หรือกับสกกทันตฤาษี (เมืองละโว้) คิดอยากสร้างเมืองหริภุญไชย อยากได้เปลือกหอยสังข์จึงใช้ให้นกหัสติลิงค์ไปคาบเอาหอยสังข์กลางมหาสมุทร ในหนังสือเล่าเรื่องไตรภูมิ ของพระยาอนุมานราชธน ซึ่งแปลจากคัมภีร์ไตรภูมิพระร่วงของพญาลิไทแห่งนครสุโขทัย กล่าวว่า การทำศพของชาวอุตรกุระซึ่งเป็นผู้มีบุญนั้น จะนิยมห่อศพด้วยผ้าขาวแล้วนำไปวางไว้กลางแจ้ง แล้วจะ

มีนกหัสติลิงค์มาคาบหรือคืบไปทิ้งในที่อื่น

“...อันว่านกนั้นไล่ลงอาจารย์ว่านกหัสติลิงค์ลงอาจารย์ว่านอินทรีลงอาจารย์ว่านกกต อันมาคาบเอาศพไปเสียนั้น ลงอาจารย์ว่าเอาตีนคืบไปเสียน...” ขณะเดียวกันในตำนานสิงหนวัติกุมาร ประเพณีเมืองเชียงใหม่ กล่าวว่า ตัวราชครูเจ้าวัดหลวงอนิจกรรมไปแล้ว ใส่ปราสาทต่างรูปนกหัสติลิงค์ ส่งสการด้วยเรือฟางกลางแม่น้ำของซึ่งจะเห็นว่าในอดีตพิธีศพของพระเถระมักจะเกี่ยวข้องกับนกหัสติลิงค์โดยจะนิยมสร้างปราสาทหรือเมรุบรรจุศพเป็นรูปนกหัสติลิงค์

การประดับประดาปราสาทศพของพระเถระหรือพระภิกษุมากกว่าของคนทั่วไป โดยเฉพาะระดับเจ้าอาวาส หรือ พระที่มีอายุพรรษามากๆ หรือเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน ก็จะจัดงานที่ยิ่งใหญ่มากขึ้น สำหรับการจัดงานศพของพระในภาคเหนือจะนิยมเก็บศพของพระไว้จนถึงหน้าแล้งหรือราวเดือนมีนาคมจนถึงเดือนเมษายน การสร้างไม้ศพหรือเมรุนั้นจะประกอบด้วยไม้จริง

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	๕ 7 เม.ย. 2552	18	63 85	5

เป็นพื้น ลักษณะรูปแบบของไม้จะเป็นทรงปราสาทมีเสาตั้งแต่ 12 ต้นขึ้นไป มีฐานตั้งอยู่บนนภะสถ์ครุฑชาวนบ้านจะชักซากเมรุไปเผา มีม้องกลองเครื่องแหไประหว่างที่เคลื่อนปราสาทศพไปจะมีคนตีกลองสตาล หรือที่คนเมืองเรียกว่า “ปาน” การตีกลองสตาลนั้นผู้ตีจะเดินไปตีไปตั้งแต่หัวขบวนจนถึงท้ายขบวน วนไปมาจนกว่าปราสาทจะถึงที่เผา

สิ่งที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งสำหรับพิธีเผาศพพระนั้นก็คือพิธีจะจัดอยู่ในบริเวณวัดและทำการเผาศพพระในบริเวณนั้นเลย ซึ่งต่างจากของคนทั่วไปที่จะไม่ให้เผาในวัด

ปราสาทศพรูปนภะสถ์ของพระเถระชาวล้านนา นอกจากจะเป็นวัฒนธรรมตามความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษแล้ว ถ้ามองในแง่ของงานศิลปะถือได้ว่าเป็นงานที่สะท้อนฝีมือและความคิดในการสร้างสรรค์ที่ไม่มีชุมชนใดของประเทศเสมอเหมือนนอกจากบนผืนแผ่นดินล้านนาเท่านั้น

เอกสารประกอบ

ส.พรานน้อย “สัตว์หิมพานต์” 2539

อุดม รุ่งเรืองศรี ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ (เล่ม 6, 14)

2542

จักรพงษ์ คำบุญเรือง

jakpong@chiangmainews.co.th

ว่ากันว่านภะสถ์เป็นนกในวรรณคดีไทย

ตัวเป็นนก หัวเป็นราชสีห์ มีงวง มีงา มีพละกำลังมาก
เป็น 5 เท่าของช้าง เนื้อสีแดงเป็นมังสาหารและเป็น
พาหนะของผู้มีบุญ ดังนั้นในพิธีงานศพของพระเถระ
เราจึงเห็นปราสาทบรรจุศพทำเป็นรูปนภะสถ์